

quæstione civ, art. iii ad primum dicens: «Quod obedientia in quantum procedit ex reverentia Dei est sub religione, et pertinet ad devotionem, quæ est principalis actus religionis.» Hæc D. Thomas.

XLVI. Quod intelligendum videtur de actu elicitō religionis, quia de actu imperato nihil speciale diceret; omnis enim alia obedientia ad prælatos etiam imperative potest contineri sub religione. Eodem modo loquendum est de vitiis, et peccatis oppositis, de inobedientia enim infra quæstione cv, articulo secundo, in corpore circa finem dicit: «Qui contra proximum peccat, etiam contra Dei præceptum agit,» et sæpe reperit, et sic intelligitur illa doctrina, quod omne peccatum in proximum, est etiam contra Deum, imo in ratione peccati solum est contra Deum juxta illud: Tibi soli peccavi, quod dixit adulter, et homicida. Malitia enim infinita peccati solum ex Deo sumitur, quæ consistit in aversione, et de hac non loquimur modo, et de illa verificantur hæc verba; malitia autem conversionis est finita, et in hac peccata differunt specie, secundum diversa objecta proxima ad quæ terminatur conversio, et quamvis solum hoc ultimate resultet in offensam Dei, tamen non omnes sumunt speciem ab ipso Deo; hoc solum habent quædam specialia vitia secundum quod diverso modo attingunt Deum ut specificativum, sicut infidelitas, desperatio, et odium contra charitatem. In hoc sensu dicitur, quod sacrilegium specialiter est contra Deum, non in recto sicut hæc vitia theologica, sed in obliquo; est enim contra cultum Dei, et hoc etiam in persona sacra quatenus in tali persona relucet formalitas Dei, et propter ipsum Deum debeat non injuriari.

XLVII. Objicies secundo, quod pa-

ter Vazquez non negavit duas formalitates dictas in persona sacra, scilicet propter se, et propter Deum, et quod prima sit duliæ, et secunda religionis, et consequenter quod injuria in personam sacram secundum respectum ad Deum est sacrilegium contra religionem, sicut secundum se est contra duliam; sed solum dixit quod injuria, quæ fit personæ sacrae in se, aut in sua imagine, vel reliquiis regulariter non est contra illam secundum illum respectum ad Deum, et sic regulariter non est sacrilegium contra religionem, sicut veneratio quæ illi exhibetur regulariter non fit per virtutem religionis, sed per duliam, ut docet S. Thomas infra quæst. civ, art. iv, et iii part. quæst. xxv, art. v, et sæpe. Et hoc videtur verum, quia nulla apparet ratio quare injuria, quæ regulariter fit sanctis sit sacrilegium contra religionem, et veneratio quæ communiter, et regulariter illis exhibetur non sit ex religione. Sicut enim in tali persona reperitur respectus ad Deum, et iste tangitur per injuriam, quare non attingitur idem respectus per venerationem, et cultum, si quidem potest hoc fieri? Vel si non respicitur communiter per venerationem, quare non dicitur etiam quod non læditur communiter per injuriam secundum eundem respectum, quamvis aliquando possit lædi? Itaque intentum Vazquez est, quod sicut sancti regulariter coluntur per duliam, et ut venerentur per religionem est necesse, quod ex intentione actus feratur ad illos secundum respectum ad Deum, quod non fit regulariter, sed aliquando, quando fit talis reflexio in intentione, ita injuria communiter illis illata sit sacrilegium contra duliam, et solum erit contra religionem, quando ex intentione injuriantur secundum respectum ad Deum.

XLVIII. Respondetur, quod sententia patris Vazquez in præsentī est quod injuria, quæ fit communiter a fidelibus, et catholicis in personas sacras, ut percussio clerici non est sacrilegium contra religionem, et idem dicit de injuria quæ fit in imagines, et reliquias sanctorum. Quæ sententia adeo falsa est, quod ut contra sacros canones, et contra communem sensum doctorum rejiciant illam pater Suarez, et magister Torres, ut allatum est, et ejus falsitas in impugnationibus ostensa est, quia sufficit lædere consecrationem in exercitio, ut sit sacrilegium contra religionem, ut accedere ad religiosam, sicut est adulterium accedere ad conjugatam. Et ideo Vazquez deficit in substantia sententiæ, quæ singularis est in illo; defecit etiam in ratione dicendo, quod consecratio est formalitas duliæ; defecit etiam, quia non consequenter loquitur, quia si ita esset quod consecratio esset formalitas duliæ, quamvis injuria fieret propter consecrationem non transiret peccatum ad malitiam contra religionem, sed maneret contra duliam, si quidem ponitur ab ipso consecratio, formalitas duliæ, et ideo a nobis ponitur consecratio, formalitas religionis distincta a formalitate duliæ, et quod sic contra utramque virtutem potest injuriari. Denique defecit, quia dixit vitium contra duliam esse sacrilegium interpretando canones, per locutionem impropriam. Solum restat respondere ad hanc objectionem, quæ petit rationem, quare actus venerationis, quæ regulariter, et communiter exhibetur sanctis, est secundum formalitatem absolutam, et sibi propriam, et consequenter est actus duliæ; et tamen injuria, quæ communiter illis fit est secundum formalitatem respectivam ad Deum; et consequenter subinduit malitiam contra

religionem. Quare fit ista mutatio? Vel quod fundamentum est ad illam adstruendam? Et non potius dicitur quod est eadem ratio de veneratione, et de injuria?

XLIX. Pater Suarez loco citato libro iii de religione, cap. vi, num. vi, sic respondet. Ad peculiarem illam adorationem in sanctis (scilicet secundum formalitatem propter Deum) requiritur peculiaris intentio, quia actus virtutis est. At vero ad contrariam injuriam non est hoc necessarium, quia actus vitii est, ad quem satis est quod malitia sit in objecto, sicut injuria facta principi transit in regem, licet non sit intenta respectu regis. Ita ille, ubi admittit, quod veneratio ut sit actus religionis petit quod fiat ex peculiari intentione propter respectum ad Deum, et quod injuria hoc non petit, ut habeat malitiam contra religionem; et non assignat aliam rationem hujus disparitatis, nisi quia unus est actus virtutis, et quia talis petit fieri ex illa intentione, alius est actus vitii, et quia talis hoc non petit.

L. Magister Torres loco citato infra quæst. xcix, art. ii, disputatione unica ad quartum utitur eadem ratione, quod veneratio quia actus virtutis est, hæc omnia exigit undequaque expressa, et intenta: at vero ad contrariam injuriam non est hoc necessarium, quia actus vitii est, ad quem satis est quod malitia sit in objecto. Verbi gratia possum colere, aut venerari patrem per virtutem pietatis præscindendo ab omni alio, et si colam ut prætor est, talis cultus pertinet ad observantiam, etsi percutiam eundem parentem prætorem, percussio ad duplex vitium pertinet impietatis, et inobservantiæ.

LI. Secundo respondetur, quod sicut sancti coluntur communi usu, et secundum suam excellentiam ab-

solutam, et respectivam ad Deum, ita et quando irreverenter tractantur secundum utramque considerationem offenduntur. Ita ille.

LII. Magister Lorca in p. quæst. xxv, art. v, disp. xcviij, num. xii, eadem disparitate respondet dicendo quod honor, qui sacerdotibus exhibetur regulariter ad observantiam pertinet; injuria tamen est contra religionem, quia ad peccata, quæ exterius consummantur sufficit voluntarium indirectum, nec est necessarium directum, nec apparet ratio quare profanatio sacri calicis ex quocumque motivo fiat sit contra religionem, non vero occisio sacerdotis. Hæc ille. Quorum verba in terminis adduximus, ut appareat quomodo ipsi solvunt nodum hujus difficultatis.

LIII. Sed contra omnes istas solutiones quatenus in uno principio conveniunt, scilicet reddendi disparitatem, replicatur sic. De hoc quæritur ratio quare ita est, quod hæc sit differentia virtutis, et vitii, quia hoc est petitio principii. Sicut enim vitium est actus humanus, et moralis, ita actus virtutis est humanus, et specificatur ab objecto, et a fine, et ab illo accipit suam moralitatem, quare ergo magis ad moralitatem bonam, et virtuosam requiritur intentio explicita circumstantiæ objecti quam ad malam. Et quod vitium hoc consummetur opere exteriori, scilicet injuriæ personæ sacræ nihil ad rem, quia etiam cultus, et veneratio ejus potest opere exteriori consummari per exteriorem reverentiam.

LIV. Hoc tamen non obstante disparitas data ab his auctoribus potest sustineri, si magis explicetur, pro cuius claritate notandum est, quod solutio hujus difficultatis dependet ex resolutione illius disputationis, quæ a commentatoribus D. Thomæ tractatur 1-2, quæst. xviii, art. x,

vel xi, scilicet si ut circumstantia det speciem actui bonam, vel malam sit necessarium quod sit per se intenta, et volita ab operante, et auctores in diversa placita dividuntur, quæ ad intentum præsens ad duo capita possunt reduci. Primum est plurium dicentium esse disparem rationem de bonitate, ac malitia, et ibi intendunt reddere rationem disparitatis, quæ etiam in hac objectione quæritur: secundum est, dicendo esse eandem rationem, et in utroque modo dicendi ad præsens intentum solvenda est hæc objectio, ut appareat quod in quacumque opinione est sustinenda sententia D. Thomæ et in quocumque modo dicendi solvitur ratio Vazquez; et hæc ejus imaginatio ita dissolvitur, quod absque omni probabilitate relinquatur.

LV. Igitur pluribus omissis quæ hic ab auctoribus involuntur, et non sunt necessaria ad intentum solutionis, ut si vitium hoc consummetur opere exteriori, vel non. quod adducit Lorca, et similibus? Et etiam excluso, quod sacerdos veneratur solum dulia ratione consecrationis, in quo cum Vazquez convenit Lorca, contrarium tamen tenet magister Torres in sua secunda solutione allata, quod magis placet; imo consequenter loquendo videtur necessario asserendum, quia sermo est de percussione clerici, quæ per legem ecclesiasticam est prohibita. Et supra in impugnatione secunda Vazquez in confirmatione ibi allata probatum fuit, quod talis lex est instituta ab Ecclesia ex motivo religionis propter consecrationem, vel deputationem personæ ecclesiasticæ divino cultui. Unde veneratio, quæ fit in his actionibus circa personam ecclesiasticam est actus hujus legis, quia est observatio, et adimpletio illius, et sic inducit speciem ejusdem motivi. Sicut si quis diceret: Si

Petrus non esset sacerdos percuterem illum; si non esset religiosus sumerem vindictam; si non esset ista excommunicatio ecclesiastica, et lex prohibens impositionem manuum in clericum cæderem, vel interficerem illum; hæc et similia sunt actus religionis, quia est veneratio personæ ecclesiasticæ secundum privilegium hujus legis, et sic constat quod talis consecratio, vel deputatio personæ ecclesiasticæ est formalitas pertinet ad objectum religionis.

LVI. Quod amplius patet ratione clara supra in secunda impugnatione Vazquez ex D. Thomæ allata, et latius ponderata, quæ est quasi a priori, et modo breviter sic applicatur, quia ista consecratio quamvis sit aliqualis sanctitas creaturæ rationalis, est tamen respectiva ad Deum, quia per hanc sanctificationem consecrantur creaturæ rationales, et mancipantur divino cultui multo magis quam vestes, vasa, et templa, loquendo de consecratione sacerdotis, et sic non est ista sanctificatio sicut sanctitas personalis absoluta, ratione cujus justi, et sancti dulia venerantur propter se. In quo deficit Vazquez, et Lorca, nec aliquid illis favet quod addidit Lorca, quod excellentius est venerari dulia propter se, quam latria propter aliud, licet enim hæc propositio vera sit, debet tamen supponere quod talis ratio sit formalitas duliæ, hoc est, sit sanctitas personalis ratione cujus possit venerari persona propter se; tamen quando sanctificatio est talis, quod etiam si sit in creatura rationali non est absoluta, sed respectiva, qualis est ista consecratio sacerdotis, vel deputatio personæ ecclesiasticæ, quæ non est absoluta, et personalis, sed respectiva ad eum modum quo sanctificatio calicis, tunc non potest venerari dulia, sed pertinet ad objectum religionis. Et sic non est sicut

sanctitas personalis. Hoc igitur præsupposito duplex solutio ad hanc objectionem adhibetur.

LVII. Prima solutio est allata ex auctoribus citatis, quod est dispar ratio de veneratione, et injuria, quia injuria non petit ut circumstantia sit per se intenta ad accipiendam malitiam specialem talis circumstantiæ, sed sufficit quod in ipso objecto sit talis circumstantia, et ab operante cognita, et non obstante cognitione illius percutit personam sacram, et consequenter indirecte vult malitiam talis circumstantiæ efficaciter, quamvis ineffaciter non velit illam, quatenus magis vellet quod non esset persona sacra. Sicut qui projicit merces in mare tempestate coactus simpliciter est voluntarius, quamvis secundum quid dicatur involuntarius, et sicut in exemplo D. Thomæ allato, qui furatur vas aureum sacrum magis vellet quod non esset sacrum, et qui accedit ad religiosam, vel conjugatam volens, quod esset sua uxor, ita qui percutit clericum propter vindictam, si cognoscat quod est clericus, et magis vellet quod non esset, nihilominus percutit, sacrilegium committit contra consecrationem, quia talis malitia simpliciter est volita in exercitio, et hoc sufficit. ut imputetur, et idem est in omnibus exemplis adductis ab auctoribus citatis; et in pluribus aliis quæ possunt adduci in actionibus injuriosis, quia eadem est ratio in omnibus.

LVIII. At vero de veneratione non est eadem ratio. Constat enim in exemplo adducto a magistro Torres de filio qui potest venerari patrem ex pietate ut patrem, et non ut prætorem, et e contra ut prætorem ex observantia, et non ut patrem, et similibus, ut si aliquis assumetur in regem sicut assumptus fuit Saul, et David posset a consanguini-

neis ex pietate honorari sine eo quod ibi ingrederetur dignitas regis, sed solum secundum communicationem, et æqualitatem sanguinis, et etiam posset per observantiam coli ut rex sine eo quod talis cultus esset ex pietate, et sic et per ipsa exempla quæ clara sunt, et de quibus nullus dubitat, constat veritas doctrinæ quantum ad substantiam, quia in actionibus humanis, et moralibus quæ sunt communes apud omnes rationes id quod ab omnibus admittitur intelligitur juxta lumen rationis, convenientia enim in aliquo apud omnes nationes est indicium de conformitate illius cum ratione naturali. Assignare autem rationem hujus quasi speculative non est ita facile, et auctores citati (ut visum est) solum dicunt, quod hæc est conditio actus virtutis, et vitii, sed propter replicam factam, quod hoc est petitio principii.

LIX. Respondetur, quod sic potest explicari, ut ratio a priori hujus disparitatis, ut appareat quod non est petitio principii, videlicet quod hæc est natura malitiæ, quod non est, nec potest esse per se et ratione sui intenta, aut volita, quia nemo intendens ad malum operatur, et malum sub ratione mali non est appetibile, sed sub ratione boni adjuncti, scilicet utilis, vel delectabilis. Unde ut aliqua actio accipiat malitiam ab aliqua circumstantia objecti non est necesse, quod talis malitia sit intenta, sed sufficit quod sit cognita, et non recusata, sed admissa in re in ipso opere, quod est esse sufficienter volitam indirecte ut causetur malitia in actione. At vero honestas, vel bonitas est per se amabilis, et sic potest movere voluntatem propter se, et ratione sui non indigendo ratione alterius adjuncti, quia quod est bonum, et honestum potest amari propter suam bonitatem. Unde ut actus moralis

a tali bonitate accipiat speciem moralem bonam debet bonitas objecti sic esse propter se amata, et consequenter directe volita, et intenta. Unde si non intendatur actus non accipit speciem ab illa quamvis sit in objecto, sed ibi est quasi materialiter comparative ad istum actum, et ideo est dispar ratio de malitia, quæ accipitur ex circumstantia objecti quamvis non sit intenta. Ecce rationem quasi a priori hujus disparitatis inter vitium et virtutem desumptam ex ipsa natura boni et mali, quod malitia objectiva a qua sumitur moralitas mala actus non potest esse per se intenta, nec est capax, ut intendatur per se, et ideo potest dare speciem actui sine eo quod intendatur, quia dat illam ut potest secundum suam conditionem, et naturam, ut solum in exercitio attacta, quia ut intenta non potest, eo quod nec intendi potest. E contrario contingit in bonitate, quæ est per se amabilis, et potest per se intendi, et sic sua natura, et conditio petit, quod det moralitatem actui per se intentam, et non aliter, et ideo injuria in personam sacram, et sanctam exercita est sacrilegium contra religionem ratione consecrationis, quamvis non sit intenta, sed cognita. At vero veneratio personæ sanctæ non est actus religionis, sed solum dulciæ, si non intendatur formalitas respectiva ad ipsum Deum. Hac doctrina solvitur hæc eadem paritas de bonitate, et malitia in communi loquendo loco citato 1-2, quæst. xviii, ubi videri possunt quæ hic dicimus.

LX. Secunda solutio est admitendo paritatem, quod eodem modo actio debet respicere circumstantiam personæ sive sit bona, vel mala, ut accipiat bonitatem, vel malitiam; et quod cum hoc stat bene quod sancti regulariter colantur dulcia, et regulariter injuriuntur

contra latrionem, vel religionem. Cujus veritas claritatis gratia per quatuor propositiones ostenditur. Prima propositio: Actiones aliquæ habent specialem conformitatem, vel deformitatem ad rationem comparative ad aliquam circumstantiam objecti, quam tamen non habent aliæ actiones sive bonæ, sive malæ, et hoc ex lege naturæ, aut divinæ, aut ecclesiasticæ. Secunda propositio: Regulariter in genere mali reperiuntur magis actiones, quæ habent repugnantiam, vel deordinationem, aut deformitatem ratione circumstantiæ objecti, ratione alicujus legis prohibentis illas, quam actiones bonæ habeant conformitatem, aut ordinationem ratione alicujus legis præcipientis. Tertia propositio: Quando actio ex se, vel quasi ex fine operis habet conformitatem, vel deformitatem ad aliquam circumstantiam objecti non est necesse, quod sit circumstantia intenta et directe volita quasi in actu signato, ut actio accipiat moralitatem bonam, vel malam talis circumstantiæ, sed sufficit quod in exercitio sit volita secundum quod circumstantia est cognita, et cum tali cognitione elicitur actio. Quarta propositio: Quando actio de se, vel secundum se non habet ordinationem, vel deordinationem, conformitatem, aut deformitatem ad rationem respectu circumstantiæ objecti necesse est, quod ex intentione, vel ordinatione operantis eliciatur actio in ordine ad talem circumstantiam, ita ut fiat finis operantis ad hoc ut accipiat bonitatem, vel malitiam ex illa, alias si non ordinetur ex intentione operantis non accipiet moralitatem ab illa.

LXI. Explicantur, et probantur istæ propositiones breviter, quia non sunt hujus loci, sed citati ex prima secundæ. Et prima sic: De actionibus malis, verbi gratia, dies

festus, et locus sacer injuriantur ratione consecrationis diversis actionibus, quia operari opus servile die festo est contra sanctitatem diei, ita quod accipit speciem ab illa, et operari illud in ecclesia non est contra sanctitatem loci ex se, ita quod accipiat speciem ab illa, et e contra furari, occidere, vel mœcham in ecclesia habet malitiam specificam ratione sanctitatis loci, et idem facere in die festo non habet hanc malitiam specificam propter sanctitatem diei. Dico semper specificam ad excludendam gravitatem notabilem, vel parvam, quæ posset sumi ex tali circumstantia, quia de hoc non est sermo, sed de specie distincta malitiæ. Similiter in personam sacram accedere ad monialem est sacrilegium, et hoc ex lege divina ratione voti; violentas manus in illam imponere etiam est sacrilegium ratione legis ecclesiasticæ; infamare illam verbis non habet talem malitiam, quamvis aliquando sit major injuria, quæ verbis fit quam percussio. Ita etiam clericum percutere est sacrilegium, quia talis actio est prohibita lege Ecclesiæ, sicut quod non gravetur tributis, vel quod non judicetur a iudice laico, quidquid sit si hoc privilegium personæ ecclesiasticæ in aliqua, vel aliquibus actionibus istarum habetur ex jure divino de quo disputant auctores, et quia non est necessarium ad intentum hæc controversia dimittitur. Quidquid enim sit de illa certum est has actiones esse prohibitas ex speciali lege, quæcumque illa sit pro personis ecclesiasticis, injuriare tamen personam ecclesiasticam dicendo esse latronem, ebrium, concubinarium, de genere Judæorum, et similia, non est sacrilegium, quia non est aliqua lex tales injurias prohibens, sicut percutere, judicare, etc.